

УДК 631.11'06

Радух Н.Б., асистент¹*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ**

У статті розкрито сутність фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та досліджено сучасні тенденції в забезпеченні фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств галузі сільського господарства.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела фінансових ресурсів, банківські кредити, сільське господарство.

Вступ. Забезпечення ефективної діяльності підприємства, насамперед, пов'язане із наявністю фінансових ресурсів, які сприяють його розвитку. На сучасному етапі сільське господарство потребує оновлення основних засобів, запровадження новітніх технологій виробництва, покращення якості продукції для посилення конкурентних переваг, а це вимагає значних фінансових вкладень, тобто виникає необхідність розв'язання проблеми забезпечення фінансовими ресурсами.

Матеріал і методи. Дослідженням проблем формування фінансових ресурсів та удосконаленням кредитних відносин в аграрній сфері займаються такі відомі вчені-дослідники, як М.Я.Дем'яненко, П.Т.Саблук, В.Г.Андрійчук, В.М.Алексійчук, П.А.Стецюк, О.Є.Гудзь, Т.Г.Доманчук, В.М. Опарін, С.Л.Дусановський, В.В.Зіновчук, Ю.С.Коваленко, П.А.Лайко, М.Й.Малік, А.М.Мороз та деякі інші. Саме тому визначення економічного змісту поняття «фінансові ресурси» проведено з використанням монографічного методу, який розкриває точки зору різних науковців. Дослідити рівень забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, з'ясувати сучасні тенденції при фінансуванні сільського господарства та окреслити форми і методи удосконалення джерел формування фінансових ресурсів допомагає використання статистико-економічний та балансового методів.

Результати дослідження. Економічний розвиток сільськогосподарських підприємств залежить не лише від наявності матеріальних, виробничих чи трудових ресурсів, але і від достатності фінансових. Адже процес виробництва підприємства зупиняється тоді, коли відсутнє фінансування, чи то зовнішнє, чи внутрішнє, саме тому кожен суб'єкт господарювання постає перед проблемою пошуку джерел формування фінансових ресурсів для забезпечення ефективної виробничо-господарської діяльності. Питаннями визначення суті поняття «фінансові ресурси» займаються різні науковці і їхні трактування є різними.

¹ Науковий керівник – к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту ЗЕД Батюк Б.Б.
Радух Н.Б., 2011

На думку П.А. Стецюка, під фінансовими ресурсами слід розуміти найбільш ліквідні активи, які забезпечують неперервність руху грошових потоків підприємства у процесі реалізації його планів та виконання зобов'язань [1, с.111].

В.М. Опарін визначає фінансові ресурси як суму коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства, тобто це авансовані кошти, які вкладаються в оборот і повинні обов'язково повертатися. При чому це не всі грошові кошти, а лише ті гроші, які «роблять» гроші, тобто на основі використання котрих формується додана вартість, у яку входять і прибуток, і заробітна плата [2, с.11].

На думку В.П. Кудряшова, фінансові ресурси – це сукупність фондів, які приймають участь у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання і здійснюють обіг в грошовій формі [3, с.10].

Підсумовуючи підходи різних науковців щодо трактування суті фінансових ресурсів, можна стверджувати, що до фінансових ресурсів відноситься сукупність активів, створених на основі різних джерел (пасивів), які забезпечують виробничо-господарську діяльність усіх без винятку підприємств. Однак сільськогосподарське виробництво характеризується чинниками, які не залежать від суб'єкта господарювання, а саме: ціни на сільськогосподарську продукцію і продукцію промислового виробництва, відсоткові ставки за кредит, податкові ставки на прибуток, інфляційні процеси, сезонність виробництва, попит на продукцію з врахуванням співвідношення цін, обов'язкові поставки сільськогосподарської продукції (квотування виробництва), світові ціни на продукцію, залежністю від погодних умов і рівня врожайності. У зв'язку із цим виникає особливість в організації фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, зокрема велика потреба в зовнішньому фінансуванні: кредити банків, лізинг, проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів, державні бюджетні субсидії, страхові відшкодування, фінансові ресурси, що надходять від галузевих структур, асоціацій. Це обумовлює виникнення категорії «джерела фінансових ресурсів», що пов'язано з дією товарно-грошових відносин і внаслідок цього, необхідності функціонування підприємств в умовах ринку, коли вони не просто формують фінансові ресурси для тих чи інших цілей, а рух цих коштів визначається вартісною формою і вимірюється певною кількістю фінансових засобів, які і виступають джерелами формування цих ресурсів [4, с. 101]. Процес формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств залежить від етапу функціонування підприємства, на якому воно перебуває. Джерелом формування фінансових ресурсів на етапі створення є стартовий капітал, що генерується за рахунок внесків учасників, тобто створюються власні фінансові ресурси. У подальшому відбувається поповнення цих ресурсів за рахунок вкладення виручки від реалізації та амортизаційних відрахувань на задоволення виробничих потреб. Оскільки за своїм змістом фінансові ресурси характеризують внутрішні можливості, цільові напрями і форми, методи та суб'єкти утворення, формування і використання цього виду ресурсів. Вони виступають потенційною основою створення капіталу суб'єктів господарювання та можливостями одержання майбутніх доходів і прибутків, задоволення потреб та інтересів усього суспільства [7, с.6-7].

Враховуючи сезонність сільськогосподарської діяльності та великий розрив між періодом виробництва та періодом реалізації готової продукції, виникає проблема недостатності фінансових ресурсів, тобто виникає необхідність у використанні зовнішніх джерел фінансування. Такими джерелами виступають банківські кредити, кредиторська заборгованість та бюджетні кошти [4, с. 104].

Таблиця 1

Структура джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, включаючи мисливство та лісове господарство

Джерела фінансових ресурсів	Роки					
	2008		2009		2010	
	у млн.грн.	у %	у млн.грн.	у %	у млн.грн.	у %
Виручка від реалізації	76114,2	51,02	65804,0	65,28	79045,3	68,77
Банківські кредити	28812,0	19,32	26026,0	25,82	26545,0	23,09
Кредиторська заборгованість	31654,5	21,21	1077,9	1,07	1163,2	1,01
Кошти державного бюджету	12600,0	8,45	7900,0	7,89	8200,0	7,13
Всього	149180,0	100	100807,9	100	114953,5	100

Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики України

Використання банківського кредиту допускається в період сезонної нестачі власних фінансових ресурсів за умови повернення позичених коштів у визначений термін [5]. Так, за перший квартал 2011 року підприємствами сільського господарства було залучено нових кредитів на суму 14,0 млрд. грн., тоді як в промисловість – 94,9 млрд. грн [6]. Дані таблиці 2 свідчать, що найбільша питома вага при кредитуванні сільського господарства припадає на середньострокові кредити терміном від 1 до 5 років.

Таблиця 2

Кредитування сільського господарства, мисливства та лісового господарства за термінами

Роки	Усього, млн. грн.	До 1 року		1-5 років		Більше 5 років	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2008	28812,0	10851,0	37,66	16254,0	56,42	1707,0	5,92
2009	26026,0	10245,0	39,36	13980,0	53,72	1800,0	6,92
2010	26545,0	8631,0	32,51	14708,0	55,41	3206,0	12,08

Джерело: дані Національного банку України

Використання середньострокових кредитів спричинено особливістю діяльності сільськогосподарських підприємств, що характеризується значною тривалістю виробничого періоду та різницею в часі між вкладенням коштів у виробництво готової продукції та отриманням доходів від реалізації цієї продукції.

У 1998 році найбільшу питому вагу у складі залучених джерел займали кошти кредиторської заборгованості, які дозволяли формувати активи за рахунок засобів інших підприємств, бюджету, позабюджетних фондів. Частка цього джерела на сільськогосподарських підприємствах України склала 58,7%. За період з 2000 по 2004 роки її частка скоротилася з 44,2 до 34,1 відсотка [4, с.103]. Дані таблиці 1

показують, що за останні три роки ситуація змінилася і частка кредиторської заборгованості у джерелах фінансових ресурсів зменшилася до 1% у 2009 році.

Низьким є рівень державної підтримки потреб сільського господарства і становить менше 10% у загальній структурі джерел.

Незмінною залишається частка власних фінансових ресурсів у фінансуванні виробничо-господарської діяльності, зокрема виручка від реалізації займає більше 50% у складі всіх джерел, тобто підприємства продовжують використовувати більш дешеві власні фінансові ресурси.

Висновки. У сучасних економічних умовах вагома роль у забезпеченні фінансовими ресурсами покладається на власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання, а важливою передумовою для цього повинна бути їх прибуткова діяльність. У сфері зовнішнього фінансування потрібно звернути увагу на можливість використання сільськогосподарськими виробниками банківських кредитів, які б дали змогу прискореними темпами розвивати сільське господарство. Отже, сучасний рівень забезпеченості фінансовими ресурсами вимагає злагодженої роботи підприємств, фінансово-кредитних установ та держави на всіх рівнях і розробки нових форм і методів управління процесом формування фінансових ресурсів.

Література

1. Стецюк П.А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. — 2005. — №11. — С. 111-116.
2. Опарін В.М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення // Вісник Національного банку України. — 2000. — №5. — С. 10-11.
3. Кудряшов В.П. Фінанси. Навчальний посібник / Херсон: Олді-плюс, 2002 р. — 352 с.
4. Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств // Фінанси підприємств. — 2007. — №3-5. — С.100-105.
5. Лайко П.А. Фінанси підприємств: Підручник для студ. вузів / П.А. Лайко, М.В. Мних. — К.: Знання України, 2004. — 428с.
6. Бюлетень Національного банку України березень 2011р. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>.
7. Воробйов Ю.М. Управління фінансовими ресурсами в аграрних підприємствах: монографія. — Сімферополь: НАПКБ, 2009. — 137 с.

Summary

Radukh N.

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies

Named after S.Z. Gzhytskij

PROVISION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES FINANCIAL RESOURCES IN MODERN CONDITIONS

In the article, investigated essence of agricultural enterprises financial resources and modern tendencies at the provision of financial resources national agricultural enterprises.

Key words: *financial resources, source of financial resources, loans from banks, agricultural enterprise.*

Рецензент - д.ф.-м.н., проф. Філевич П.В.